

hvor det gjaldt om at give en Impuls, naar det viste sig ønskeligt til Fremkaldelsen af en endnu fylbigere og frugtbare Undervisning.

Seg har herved i al Korthed, om end maaffe længere end ønskeligt, givet min Begrundelse af Lovens forskjellige Afnit; men Stoffet er saa rigt, og mine Tanker have saalænge været beskæftiget med det, at det falder mig vanskeliggere at ende end at begynde. Indlertid skal jeg for ikke at misbruge de Herrers Taalmodighed, og da der forhaabentlig senere vil blive givet mig Seilighed til at udtale mig om de samme Punkter, blive staaende ved det, jeg allerede har fremsat, hvad selve Lovforslagets Indhold angaar; men jeg kan dog ikke undlade hertil at knytte et Par Bemærkninger af mere almindelig Natur, nemlig i det Hele taget angaaende Fremkomsten af et saadant Forslag til yderligere Udvikling af Almueskolevesenet hos os og tillige angaaende min Fremgangsmaade i det Hele taget ved Benyttelsen af den Vej, som hidtil er blevet fulgt, indtil Forslaget nu er blevet bragt ind i dette Thing. Jeg har jo i og for sig faaet en Slags Opfordring til at yttre mig om dette mere almindelige Spørgsmaal ved nogle Bemærkninger, som fremkom fra den ærede 1ste Landsthingsmand for 1ste Kreds. Ved disse Bemærkninger fra hans Side blev min Tanke først ført tilbage til Foraaret 1872, da jeg havde en Opfordring til at udtale mig om Almueskolevesenet, min Stilling dertil og dets fremtidige Udvikling, nemlig ved en Forespørgsel, der den Gang fremkom. Den ærede Landsthingsmand, til hvem jeg sigter, yttrede, at jeg maaffe noget havde overvurderet Betydningen af, hvad positive Bestemmelser kunne udrette paa dette Gebet — et Gebet, der jo er lige saa bekendt for det ærede Medlem gennem en lang tidligere Virksomhed i Kultusministeriet, som det er for mig; men jeg tror, at det ærede Medlem maa have forglemt, at jeg netop, da jeg fik Anledning til at svare paa denne Forespørgsel, begyndte mit Svar med den udtrykkeligste og bestemteste Udtalelse af, at det var en Illusion, man gjorde sig, naar man troede, at det var ved Lovbestemmelser, at der skulde kunne udrettes noget ret Tilbørligt, og at det netop her kom an paa ganske andre Betingelser og Forudsætninger, saaledes at man kun, naar man havde Grund til at tro, at disse vare tilstede, kunde arbejde med Haab og Lyst paa dette Omraade. Jeg yttrede endvidere, efter at jeg først havde gjort denne Bekendelse, at det forekom mig, at der nu kunde være ikke saa ringe Tro paa, at Tidspunktet var kommet, da disse andre Faktorer maatte siges at være tilstede. For det Første gjorde jeg opmærksom paa den Omstændighed, som jeg paa en anden Vis allerede har haft Seilighed til at berøre idag, nemlig at den hele Beskaffenhed af vort Lærerepersonale er blevet i høi Grad forandret fra den tidligere, idet den ikke alene i og for sig har udviklet sig saaledes

som alt Andet i den Tid, der er gaaet, men det ogsaa maa erkendes, at der er gjort meget betydningsfulde Skridt til en langt bedre, fylbigere, kraftigere og frugtbare Oplærelse af Skolelærere. Det blev ogsaa berørt af den ærede første Lærer igaar, at iblandt meget Andet, der har bidraget til at fremkalde en bedre Tilstand, have de forskellige Kursus, som de mest Begavede, de Dygtigste og de mest Lærelystne blandt Lærerne selv komme til at gennemgaa her i Kjøbenhavn, en ganske overordentlig Betydning. Jeg tror ikke, at man noksom kan fremhæve den Indflydelse, som disse Kursus have, og jeg har i det andet Thing udtalt, hvad jeg her vil gjentage, at det har været en af de mest tilfredsstillende og bedste Erfaringer, jeg har gjort som Minister, at se, hvor mange unge og yngre Mænd der aarlig tage Del i disse Kursus, og at høre de Vidnesbyrd, de faae fra dem, der have havt med dem at gjøre. Det staaer for mig som noget aldeles Sikker, at der derigennem er gjort en Udsæd, som aarlig vil udbrede sig mere og mere og blive af den allerstørste Betydning. Det er ganske vist, at jeg aldrig vilde tro, at et Lovforslag som dette helt igennem med alle sine Punkter — jeg skal særlig nævne Fortsættelseskolerne, for at blive ved det, vi nys have talt om, vilde være paa sin Plads, naar jeg ikke nærede den Overbevisning, at der blandt Andet gennem de nævnte Kursus i betydeligt Omfang var tilveiebragt de Kræfter, der maa ønskes. Hvad de økonomiske Bilkær angaar, da maa jo den hele Velstand, der er tilstede, betænke, at Bestemmelser, der ere saa stærkt begrænsede som disse, ikke vilde møde Vanskeligheder, det var Noget, der stod klart for mig. Men jeg maa tilstaa, at det var med fuld Føie, at jeg stærkere eller fuldt saa stærkt fremhævede, at det kom an paa, at der virkelig var en almindelig udbredt Erkendelse af det Uvæselige i, det Vigtige, ja endogsaa det afgjørende Vigtige for os i nu her at beskæftige os med vor Folkeskoleundervisning. Jeg troede i saa Henseende at befinde mig i Samstemning med de Fleste, om ikke med Alle, naar jeg nærede den Anskuelse, at Erkendelsen af, hvorledes Forholdene have udviklet sig hos os og i hele Verden, maatte gjøre, at den Trang, der gjør sig gjældende i alle fri Stater, forholdsvis mest i de frieste, ogsaa maatte være tilstede her og søge sin Fyldestgjørelse. Ikke som om jeg skulde være i afgjort Modsatning til den Opfattelse, der ogsaa fra anden Side kan komme frem, og som tildeels blev berørt af det ærede 1ste Medlem for 1ste Kreds, nemlig at den større Oplysning ikke kan være afgjort betryggende, at den ogsaa netop kan fremkalde nye Fordringer og Øyster, som man maaffe ellers ikke vilde have. Jeg kan meget vel forstaa, at man kunde sige, at Historien til enhver Tid har kjendt visse Tilstande, hvor det almindelige Folk levede fuldt saa lykkeligt og tilfreds uden en saadan Oplysning, og